

AKVILINA CICĖNAITĖ

4 moterys, 4 kartos, 4 likimai

TYLOS
istorija

Alma littera

Teresa, arba kailinės kepurės istorija

Teresa niekada nemėgo gyventi prisiminimais. Ateitis buvo svarbesnė už praeitį. Paklausta, ką prisimenanti iš vaikystės, ji būtų tik tylomis gūžtelėjusi pečiais. Vėliau numyktų, kad nieko neprisimena. Viskas juk buvo taip seniai. Tik atkakliai kamantinėjama ji galbūt ir prisimintų du neryškius tolimų laikų atvaizdus – kailinę kepurę ir motinos nuotrauką.

Įrėminta nuotrauka kabėjo gerajame kambaryje ant sienos. Juodi aukštai susegti plaukai ir tamsios, kone juodos akys. Ne juodos, tikindavo močiutė. Bet nuotrauka buvo nespalvota, tad Teresa nežinojo, kuo tikėti, – ar močiute, ar savo akimis. Motinos akys didžiulės, pernelyg didelės tam kambariui, apstatytam palaikiais baldais, kuriuos močiutė dangstė megztais ryškiaspalviais užtiesalais. Vasarą aplink nuotrauką zyzdamos zuidavo musės, o Teresa susirangiusi priešais ant vėsių grindų ir nugara atsišliejusi į sieną žiūrėdavo į tą nepažįstamą moterį svarstydamą, ką reiškia turėti mamą.

Kaimynų vaikai turėjo motinas, bet kitokias. Teresos mama iš nuotraukos buvo tokia graži, kad atrodė netikra, o kaimynės buvo pilkos pelės – susmukusios, aptukusios, per anksti susenusios. Tokios panašios viena į kitą, kad lengva jas supainioti. Net močiutė atrodė už jas jaunesnė. Teresa nežino-

jo, kiek močiutei metų. Nežinojo, kodėl gyvena su ja, o ne su tėvu kaip kiti vaikai. Vaikystėje Teresa išvis mažai ką žinojo. Buvo putni mergaitė apvalia kaip pilnėjantis mėnulis šypsena. Retai verkdamo, nes anksti suprato, kad močiutė nebėgs jai iš paskos šluostyti ašarų. „Paverk – mažiau siusiosi.“ O ir šiaip verkti, kaip ji vėliau suprato, nebuvo prasmės.

Teresa nepažinojo savo motinos, bet kartais jos ilgėdavosi. Gražios, tolimos, netikros. Kartais pasiilgdavo tėvo – lieso, tolimo, bet tikro. Maža važiuodavo pas jį su močiute. Kai paugo – viena. Jie buvo tarsi žaibo įtrenktas, perpus perskilęs medis: vienoje atšakoje liko Teresa su močiute, kitoje – tėvas su broliu. Gal trunkydamasis žaibas pataikė tėvui į širdį, todėl jis nebeatsigavo. Niekada jos nekalbino kaip kitų vaikų tėčiai, nepirko dovanų, o jei netyčia pažvelgdavo į ją, veide atsirasdavo neišdildomas sielvartas.

Paaugusi pas jį važiuodavo viena. Grįžus močiutė neklausinėdavo apie tėvą, o Teresa ir pati nenorėdavo kalbėti. Nutylėdavo, kad nuo jo trenkia prakaitu ir svaigalais. Teresa anksti išmoko atpažinti tą kvapą, įgudo dingti anksčiau, nei tėvas įkaušęs ims siausti po namus, šlubčiodamas kliuvinės už baldų, žliumbs suėmęs užuolaidos kampą. Verkiantis vyras buvo siaubingas reginys, bet Teresa to dar nežinojo. Tėvo gailėjo, bet ir bijojo. Ir nesuvokė, kodėl močiutė nepasako tėvui: „Paverk – mažiau siusiosi.“

Ji vis rečiau važiuodavo pas tėvą. Močiutei nesakė kodėl. Verkiančio tėvo veidas tarsi išsiversdavo į kitą pusę, pasimatydavo, kas viduje. Verkiantis tėvas atrodydavo lyg išsigimėlis, cirke demonstruojama gamtos klaida. Teresa žinojo, kad tos kitos pusės nereikia rodyti. Reikia ją pridengti, paslėpti audiniais, mežginiais, rezginiais, gražiausiais pasaulyje drabužiais.

Jau vėliau, kai suėjo dešimt, o gal dvylika metų, Teresa suprato, kad nereikia rodyti ašarų. Verčiau nusikąsti liežuvio galiuką, nusikramtyti pirštus, suvaryti nagus į delną iki kraujo. Verčiau jau šitaip, negu rodyti išvirksčią, baisų savo veidą. Teresa suprato ir tai, kad privalo pabėgti iš šito kaimo. Paspukti ir niekada nebesugrįžti. Ji turi važiuoti į miestą, kur nėra nei išvirksčių veidų, nei neišklampojamų purvynų, kur namai visada šilti, o vonia balta ir karšta, kur nebūna lietaus ar sniego, kur gyvena gražiausi pasaulyje drabužiai ir juos dėvinčios į kino aktorės panašios moterys.

Bet močiutei šito nereikėjo žinoti.

Kailinė kepurė, kurią atkakliai kamantinėjama Teresa būtų prisiminusi iš savo vaikystės, priklausė dėdienei. Dėdė su žmona ir už Teresą trejais metais vyresniu sūnumi Saša retsykais aplankydavo močiutę, lauktuvių atveždavo tokį didelį maišą saldainių, kad močiutė turėdavo juos išslapstyti po spinteles nuo besočių Teresos akių. Dėdienė kalbėjo tik rusiškai – nei lietuviškai, nei lenkiškai nemokėjo. Bet jai ir nereikėjo. Dabar visi privalėjo kalbėti rusiškai, o Teresa šią kalbą mokėjo net geriau už močiutę.

Dėdienė buvo gražiausia moteris, kokią tik Teresa buvo mačiusi, – aišku, neskaitant motinos, nespalvotos jos nuotraukos. Plaukus ji sukldavo ant milžiniškų suktukų, lūpas dažydavo ryškiai raudonai, segėdavo siuvinėtus žemę šluojančius sijonus, plaukdavo kaimu išdidi, ant galvos lyg aukso karūną nešdamasi kailinę kepurę. Ją užsidėdavo pirmaisiais rudens mėnesiais ir nenusiimdavo dar ilgai po to, kai nutirpdavo pašutinis sniegas.

Dėdienė visada žvelgdavo į Teresą švelniai ir truputį liūdnai, lyg būtų pripažinusi, kad jos abi svetimšalės, trokštančios ištrūkti. Dovanodavo per dideles nepažįstamų mergaičių išaugtas sukneles, per puošnias šiam kaimui, neravėtoms lysvėms už namo, obelų sodui nubyrėjusiais žiedais. Močiutė jas pagarbiai sulankstydavo ir sudėdavo į bedugnę skrynią, o Teresa vėliau vogčia išsitraukdavo ir glostydavo švelnų audinį kaip mamos delną. Dėdienė dūšaudavo norinti auginti mergaitę – bet per vėlu, *кто не успел, тот опоздал*, pridurdavo dirstelėdama į močiutę, – ir mėgo pinti Teresai kasas, šukuoti pelenų spalvos plaukus, kurie spėdavo užaugti kone iki juosmens, kol močiutė pasisodinusi ją apkirpdavo milžiniškomis atšipusiomis žirkklėmis.

Per vasaros atostogas močiutė leisdavo Teresai važiuoti pas dėdienę į svečius. Šeima gyveno rajono centro pakraštyje. Teresa šias viešnages dievino. Tokiomis ilgomis, kad atrodė nesibaigiančios, vasaros dienomis ji dūkdavo palei daržus su kiemo gauja. Kadangi buvo ne vietinė, tiems vaikams ji atrodydavo kitokia – šaunesnė, prašmatnesnė. Kas, kad atsidangindavo iš mažo, jokiuose žemėlapiuose nepažymėto kaimelio. Teresa jiems nesakydavo, kur gyvena. Pas dėdienę ji veždavosi puošniausias dovanotas sukneles, kasdien vilkėdavo vis kitą. Ant nusekusios kūdros kranto, kur jie žaisdavo, Teresa atrodydavo lyg keistas ryškiaspalvis karkvabalis tarp tunto muselių, bet vietiniai į ją žvelgdavo su pagarba, kaip į slapta atvykusią princesę.

Sutūpę rūsyje jie stebėjo, kaip kiemo kalė atsiveda krūvą beformių šuniukų, – vėliau juos išsistampys po vieną. Tik Teresa neims, nes dėdiennei nepatiktų. Jos namai buvo tokie švarūs, kad košę juose galėjai lažyti nuo grindų vietoje lėkštės. Svetainėje stūksojo dėdienės pasididžiavimas – milžiniška sek-

cija, kurioje buvo išdėliotas visas jos turtas. Nei liesti, nei žais-
ti, nei valyti dulkių nuo šio turto Teresai nebuvo leidžiama. Pati dėdienė, pasistačiusi taburetę, kas antrą dieną valydavo
dulkes nuo keraminių arbatos puodelių ir porcelianinių žirgų,
nuo paaukuoto laikrodžio ir plastikinės snieguolės figūrėlės,
nuo medinės papuošalų dėžutės ir krištolinių taurių, nuo įrė-
mintų šeimos nuotraukų, iš kurių šypsojosi jos tėvai, seneliai
ir pati dėdienė su vyru ir sūnumi. Nei Teresos, nei močiutės
nuotraukose nebuvo, todėl mergaitė žinojo, kad ji nepriklauso
šiems namams. Vasaros atostogos baigsis ir ji grįš į savo kaimą.
Į užkampį. Į Sniegus.

Dėdienė dirbo saldainių fabrike, šeštą ryto jau sėsdavo
į autobusą. Kurį laiką Teresa buvo įsitikinusi, kad užaugusi
pati dirbs tokia fabrike, virs šokoladą ir maišys karamelę,
kapos riešutus ir ragaus glajaus – tik tam, kad pažiūrėtų, ar
netrūksta saldumo. Gyvens, savaime suprantama, mieste. Gy-
venimas mieste bus saldus ir spalvotas. Dėdienės spintelėse vis
atsirasdavo skardinių sutirštinto pieno. Naktimis, kai visi jau
seniausiai būdavo sumigę, Teresa nusėlindavo į tamsią virtuvę
stengdamasi neužkliūti už dėdės šlepečių ir laižydavo pieną
nuo šaukšto semdama kuo mažiau, kad tik niekas nepastebė-
tų, jog skardinės turinys senka.

Žiemą pas dėdienę Teresa nevažiuodavo. Bet kartą neti-
kėtai apsilankė ji pati. Išdidžiai kaip aukso karūną nešė kaili-
nę kepurę, rankose laikė milžinišką krepšį. Akys apibrauktos
juodu pieštuku – miestietišškai, nematytai. Teresos akys iškart
nukrypo į krepšį, bet tąsyk dėdienė neskubėjo traukti nei
saldainių, nei suknelių. Nešukavo jai plaukų, nekalbėjo apie
vasaros atostogas, kurių dar taip ilgai laukti. Su močiute jos
ilgai sėdėjo prie stalo, gurkšnojo arbatą, valgė varškės sūrį su
medumi ir apie kažką kuždėjosi.

Namie Teresa naktimis nesikeldavo – vis tiek nieko gero spintelėse nebuvo. Bet tąakt prispyrė mažas reikalas, ir sėlindama tamsoje, stengdamasi nepataikyti ant keisčiausiose vietose vis įsitaisančios snausti katės uodegos – naktį visos katės nematomos – Teresa išvydo, kad dėdienė dar nemiega. Sėdi ant suolo pasienyje pusiau nusigręžusi į langą, matyti tik profilis. Žvelgia į sidabru žvilgantį sniegą – tik Snieguose sniegas būna toks sidabrinis, niekur kitur Teresa tokio nepamatys – ir verkia, bet negirdimai. Kailinė kepurė padėta ant suolo, dėdienės plaukai žilstelėję, lyg apšarmoję. Akys užverktos, bet vis tiek gražios, veidas neišvirkščias, tik liūdnas.

Dėdienė jos nepastebėjo. Teresa apsisukusi grįžo į lovą: taip ir nenuėjo į lauką, lyg bijodama palikti mažytes savo pėdas šviežiai iškritusiam sniege.

Teresai ryte atsikėlus dėdienė jau buvo išvažiavusi. Sėdo į pirmą autobusą, o paskui į traukinį, pasakė močiutė, tik jau daug vėliau. Tada, kai vėl atėjo vasara ir Teresa nesiliovė klausinėjusi, kada važiuos pas dėdienę į svečius. Tik tada močiutė paaiškino, kad dėdienė išvažiavo atgal į Rusiją. Grįžo namo. Ji taip ir neišmoko kalbėti nei lietuviškai, nei lenkiškai. Kalba nepirrišo jos prie šios žemės, nesulaikė nei vyras, nei sūnus. Teresa tuomet dar nesuprato, kaip taip gali būti, kad žmonės nusprendžia užbaigti vieną gyvenimą ir pradėti kitą lyg atversdami naują knygos lapą. Manė, kad gal dėdienei tiesiog per liūdna gyventi šalyje, kur niekas nenešioja kailinių kepurių – net per didžiausius speigus.

Dėdienės sūnui Sašai tada buvo trylika. Kitais metais jis autobusu dardės į Vilnių, sės į traukinį, dvi dienas ir dvi naktis neatitrauks akių nuo lango pirštais apsvijęs stiklinę stiprios, juodos, saldžios arbatos, o kelio pabaigoje pamatys savo motiną. Jei tik aš galėčiau pamatyti savąją, galvojo Teresa, irgi sės-

čiau į traukinį. Jei tik reikėtų, važiuočiau ne dvi dienas ir dvi naktis, o dvylika, dvidešimt dienų, dvidešimt keturis mėnesius, metų metus. Tiek, kiek tik reikėtų. Bet mamos atvaizdas nesišypsodamas kabojo ant sienos, ir Teresa jau tada žinojo, kad ji neturi kur važiuoti.

Vienišas keleivis

Tą sekmadienį iš pat ryto užsuko kaimynas. Elžbieta jo nemėgo. Pati nežinojo, ar kaltas jo apskritas raudonas veidas, ar išpurtusios rankos, ar per lipnus žvilgsnis. Žiemą vasarą senis vilkėjo tą patį suodina švarką, pražilusiuose ūsuose kaskart kybojo košės gurvuoliukų. Pamatyti sunkią kaimyno povyžą, o dar iš pat ryto, buvo blogas ženklas. Ji tvirčiau įsisupo į skarą – vasaros rytas tapo žvarbokas.

Tėvas ilgai stovėjo su juo lauke rūkydamas – tol, kol Elžbieta aprenge mažiausius švariais sekmadienio drabužiais, kol pati apsivilko mėlynąją suknelę, kurią pamotė ne kartą pavadinavo davatkėlės apdarais. Jis parėjo krapštydamas galvą kaip tik tada, kai Elžbieta baigė pintis kasą. Susimąstęs pakėlė į dukrą akis, bet nepratarė nė žodžio. Mergina ketino išsmukti nepastebėta. Kaskart bijodavo, kad ją sulaikys, kad radę priežastį neleis išeiti. Būdavo ir taip. Kartais pamotė jos neišleisdavo. Bet sykių tai pastebėjęs tėvas subarė žmoną – kas nedažnai pasitaikydavo – ir prisakė nekliudyti Elžbietai eiti į bažnyčią. Tąsyk pamotė nusileido, nurijo nuoskaudą, bet nežinia, ar taip bus visuomet.

Tėvas nuėjo pas pamotę, o Elžbieta išspruko iš namų. Salduis laisvės skonis burnoje kaip ir kiekvieną sekmadienį. Kir-

bėjo nuojauta, kad kažkas nutiks, tik kas – pati nežinojo. Nuo tos nežinios sukosi galva, mušė karštis, veide žiebėsi šypsena. Kokių tik dalykų neateina į galvą, kai tau aštuoniolika. Net jei esi tik davatkėlė, svajojanti tapti vienuole. Elžbieta suko už kampo, – jau lėks taku link kelio, – bet staiga pro pravirą langą išgirdo pamotės balsą.

– Už vyro? Kaip tai už vyro?

Tėvas kažką atsakė. Elžbieta neišgirdo – ausyse ėmė pašėlusiai tvinksėti kraujas, širdies dūžiai vis stiprėjo, kol galiausiai ją apkurtino. Mergina prisėlino arčiau prie lango ir atsišliejo nugara į sieną. Delnai kaito ir drėko, lipo prie sienų, ryto vėsoje pylė karštis. Elžbieta priglaudė delnus prie dar nespėjusio įšilti medžio, ir namų sienos ėmė degti.

– Kaip gali ją leisti už vyro? O kas vaikais rūpinsis? Negi nematai, kokia esu ligota?

Pamotės balsas toks cypiantis ir verksmingas. O ji ne tokia ir ligota. Elžbieta ne kartą ją buvo užklupusi po patalais šlemščiančią saldainius iš miestelio krautuvės – jais su niekuo nesidalijo.

– Tu ir rūpinsiesi. Jai laikas savo vaikus auginti.

Kimus tėvo balsas toks užtikrintas, lyg viskas būtų nuspręsta.

– Ji per jauna! – suspigo pamotė. Dabar jau tikrai išgirdo visas kaimas. Elžbietai nugara sruvo prakaito upės. Netiesa, norėjo išrėkti ji. Tau visai nerūpi, ar aš per jauna. Apie mane net negalvoji. Kaip gali sakyti, kad aš per jauna, jei pati ištekėjai aštuoniolikos? Tiesiog nenori, kad palikčiau namus. Tau juk manęs reikia.

Dabar pamotė šniurkščiodama verkė, o tėvas pusbalsiu keikėsi. Jie šnibždėjosi, bet ką, Elžbieta jau nebegirdėjo. Tik

žinojo: jeigu pamotė pradėjo verkti, tėvas nusileis. Visada nusileidžia. Negali pakęsti žmonos ašarų.

Tėvo žingsniai link durų sunkūs, akmeniniai.

– Jis atėjo tik pasišnekėti, – pasigirdo žodžiai. – Niekas ne-
nutarta. Bet Vincą visi pažįstame. Geras vyras, o ir ūkis netoli.

Elžbietai apsisuko galva, delnais įsitvėrė sienos, kad nesu-
smuktų. Atsipeikėjusi puolė bėgti nelaukdama, kol atsidarys
durys ir pasirodys tėvas, lėkė nesirūpindama, ar kas pamatys,
skriejo, kol pasiekė kelią, bet ir tada nesulėtino žingsnio. Bėgo
nuo tėvo ir pamotės, besišnekančių apie jos gyvenimą taip, lyg
tai būtų nereikšmingiausia smulkmena, besitariančių dėl jos
likimo, tarsi viskas būtų taip paprasta... O nebuvo paprasta.
Tai juk jos likimas ir jos gyvenimas.

Juk Elžbieta net nenorėjo tekėti.

Nesvajotojo būti ūkininko žmona ar krautuvinininko sužadė-
tinė. Būtų atstūmusi net prinčą. Draugės pindavo viena kitai
kasas ir aptarinėdavo geriausius aplinkinių kaimelių jaunikius,
liežuvaudavo apie jaunus miestelio vyrus, kad ir kiek nedaug
jų belikę. Tuokėsi ir per karą. Elžbieta tik kramtydavo lūpą
tylėdama. Neturėdavo ką pasakyti. Vienuolės abitas jai atrodė
gražesnis už vestuvinius apdarus. Draugės iššišaipytų, jei tik
žinotų, bet ką jos išmanė.

O gal čia ji nieko neišmano? Gal jai reikia suaugti?

Bet tai ne mano likimas, tuksėjo Elžbietai galvoje, ji vis
bėgo, kiek įkabdama lėkė nuo svetimo, nuo primesto gy-
venimo. Nenoriu jo, nenoriu. Nenoriu vyro, kurio tik vardą
žinau, nenoriu nepažįstamo, senio. Kas iš to, kad ūkis. Vieš-
patie, Vincas toks senas. Kone toks pat karšena kaip tėvas. Iš
nosies jam raitėsi pražilę šeriai – apsvyvs ją kaip gyvatės, pris-
maugs. Pagimdytų jam septynis vaikus ir mirtų jauna, visai

kaip motina. O gal tylomis nekęstų savo vyro kaip pamotė. Elžbieta ėmė bėgti dar greičiau. Kažkas turi nutikti, tuksėjo krūtinėje. Kažkas mane išgelbės.

Man reikia išsigelbėti.

Elžbieta bėgo, kol mėlynoji suknelė permirko prakaitu, kol pagaliau pasiekė bažnyčią. Mišios dar nebuvo prasidėjusios, žmonės tik ėmė rinktis. Be kvapo ji susmuko klaupte, sunėrusi pirštus ėmė melstis kartodama visas maldas, kurias tik žinojo. Meldėsi Marijai Magdalenai, šventajai Agotai, šventajai Liucijai, visoms šventosioms, apie kurias buvo pasakojusi motina. Jei tik ji būtų gyva, ją apsaugotų. Dieve, kad tik man nereikėtų tekėti už seno, už nemylimo, už nepažįstamo, už niekieno. Barkštelėjo gretimas klauptas – tai Stasė, senukė nuskriausto vaiko veidu. Elžbieta užsidengė veidą delnais, kad tik Stasė nepamatytų iškaitusių skruostų. Dieve, jeigu jau reikia tekėti, atsiųsk man mylimą. Neleisk už to senio. Pamaldos prasidėjo, Elžbieta stojosi ir klaupėsi, pusbalsiu kartojo mintinai mokamus žodžius, bet mintys klaidžiojo kitur. Vos prasidėjusios pamaldos žaibo greičiu baigėsi, bet Elžbieta neliko pasišnekučiuoti su draugėmis. Pirmoji nėrė lauk ir vėl pasileido bėgte – nuo savo baimės ir minčių, nuo savo troškimų, kurių negalėjo ištarti balsu, kurių galbūt nė nežinojo.

Įpusėjusi kelią ji atsitokėjo, sulėtino žingsnius. Namai ne taip toli, bet Elžbieta nenorėjo grįžti. Nebuvo ko ten eiti. Nebe jos ten namai. Bet kur dėsīs? Nežinojo. Skruostais ritosi piktos ašaros. O galbūt viskas netiesa? Gal ji tik neteisingai suprato tėvo žodžius, galgi grįš namo ir viskas bus kaip buvę? Elžbieta sustojo ant kelio, plieskė aukštai spėjusi užkopti saulę. Užsidengė akis degančiais delnais. Ten, miškelyje, čiulba paukščiai, jų giesmė tokia nerūpestinga, lyg pasaulyje negalėtų nutikti nieko blogo. Nieko nenutiko. Viskas bus gerai...

Elžbieta atitraukė delnus nuo veido ir prisimerkė nuo saulės stengdamasi įžiūrėti tolimą kelyje pasirodžiusį siluetą.

Pirmiausia pastebėjo plačius, tvirtus žingsnius. Miestietišką aprangą. Tas vienišas keleivis negalėjo būti iš Sniegu. Negalėjo būti nė iš miestelio, jis ne mūsiškas, probėgšmiaiis pagalvojo Elžbieta. Jam vis labiau artėjant ėmė ryškėti veido bruožai – siaura linija suspaustos lūpos, juodi kaktoje susisiekiantys antakiai, dviem puslankiais įrėminantys akis. Akis, kuriose buvo kažkas keista, bet kas, mergina kol kas negalėjo pasakyti. Juodut juodutėliai plaukai saulėje žvilgėjo taip, kad Elžbieta būtų galėjusi juose pamatyti savo atvaizdą. Marškiniiai baltutėliai, o rudi batai nevalyti, išmurkdyti kelio dulkėse. Ant pečių krepšys, diržai perjuosę pečius, rankos didžiulės, kone milžiniškos, lyg gyventų savą, nuo to keleivio visai nepriklausomą gyvenimą.

Dabar vyriškis buvo visai arti, dar keli žingsniai ir ištiesusi ranką Elžbieta galėtų jį paliesti, įsitikinti, kad jis tikras. Tik dabar įsižiūrėjusi jam į akis suprato, kodėl šios jai pasirodė keistos. Viena buvo ruda, kone juoda, o kita žalia. Elžbieta dar nebuvo mačiusi žmogaus su skirtingų spalvų akimis. Žalia turėjo būti vasaros spalva, pievose čirpiantys žiogai, šviežio šieno kvapas, rytais ant dobilų spindinti rasa nelygu deimantai. O ruda – žemės kvapas, niekaip nesiliaujantis rudens lietus, iš po vežimo ratų teškiantis purvas, ruda – šio ryto nuojauta, jausmas, kad kažkas atsitiks. Ruda buvo pavojaus nuojauta, troškimas, kad kas nors išgelbėtų...

Tik dabar Elžbieta pastebėjo, kad vyriškis taip pat žvelgia į ją nustebeš, lyg būtų pamatęs keliu artėjantį angelą, nusileidusį tiesiai iš dangaus. Dar niekas į ją taip nėra žiūrėjęs. Vyriškis nusišypsojo ir nenuleisdamas akių ištarė kelis žodžius kalba, kurios Elžbieta nesuprato. Juodu tebestovėjo kelyje leisdami

aplinkiniam pasauliui išnykti. Išnyko vasaros pabaigos pradžia, artėjantis derliaus metas, būsima žiema, kai langai virs ledu, atitirpsiančiu tik pavasarį.

Gūžtelėjusi pečiais Elžbieta nuleido akis. Nenorėjo prisipažinti, kad nesupranta. Mokėjo tik lenkiškai, ir dabar šito labai gailėjosi. Pajuto, kaip rausta skruostai. Jis toliau kalbėjo, o Elžbieta klausėsi nunarinusi galvą. Gal jai ir nereikėjo suprasti žodžių. Gal jiems išvis reikėtų tylėti. Gal tyloje ji galėtų geriau suprasti spurdančią širdį.

Ir vis dėlto, jei tik ji galėtų suprasti. Jei tik galėtų atsakyti.

Melodingas kalbos upelis nutilo, Elžbieta pakėlė akis ir susidrovėjusi vėl nuleido.

– Tu juk nesupranti manęs, tiesa? – paklausė vyriškis lenkiškai, atsargiai lyg krikščionius karoliukus dėliodamas žodžius.

Elžbieta nesusilaikė, nusikvatojusi paslėpė veidą delnuose.

Jo vardas Aurelianas.

Vardas toks svetimas, nė sykio netartas. Svetimo vyriškio svetimas vardas, bet kodėl atrodo, kad jau kadaise jį pažinojo? Tikrai ne vietinis, to nereikėjo nė klausiti. Pats pasisakė keliaujantis iš toliausios tolybės – net iš Vilniaus. Vilniaus miesto pavadinimas skambėjo svetimai, neatpažįstamai – kaip ir Kauno, Gardino, Minsko, Vitebsko, Polocko... Elžbieta nėra buvusi Vilniuje. Nėra buvusi toliau miestelio ribų, o šis jaunuolis, regis, savo rudais dulkinais batais išvaikščiojęs visą pasaulį.

– O kuo tu vardu? – paklausė jis.

– Ela, – atsakė Elžbieta. Taip ją kviesdavo motina. Taip daugiau niekas nebevadino.

– Ela... – nutęsė jis. – Tavo plaukai, jie švyti saulėje, ar žinai? Tu pati švyti.

Elžbietos akys nušvito. Nebesiekdama kojomis žemės ji pakilo virš pievos, miškelio, pasislėpusių Sniegų ir nuskriejo toli, į dangų, susiliejo su saulės spinduliais juose ištirpdama.

Ji negalėjo nė įsivaizduoti, kiek laiko juodu taip stovėjo ant kelio nežinodami, ką pasakyti, kalbėdamiesi žvilgsniais: žalia Aureliano akis jai pasakojo apie gyvenimą, ruda – apie mirtį.

Tamsus, tolimas, nepažįstamas, o kartu taip arti.

Saulę aptraukė debesis, ir Elžbieta krūptelėjusi nusileido ant žemės, suvirpėjo nuo keisto šalčio. Jai reikia namo. Seniai turėjo grįžti. Ką ji išvis galvoja stoviniuodama ant kelio ir šnekučiuodamasi su tuo svetimu vyru? Nežino, nė kas jis, nė kur eina. Valkata, pasakytų tėvas. Ir jei kas ją čia pamatytų...

Reikia kuo greičiau bėgti.

Bet tas valkata, nepažįstamasis, tas svetimas vyras suėmė ją už rankų. Jo delnai buvo tokie karšti, kad nudegino, bet dabar nebuvo svarbu. Jei ir būtų norėjusi, nebūtų galėjusi ištraukti savo rankų.

– Kada tave pamatysiu? – paklausė jis. – Kur tavęs ieškoti?

Elžbieta iš pradžių nesuprato. Kam jos ieškoti? O tada skruostai dar labiau užsiliepsnojo, nors, regis, labiau parausti nebebuvo įmanoma.

– Kur tu gyveni? Ar kitą sekmadienį tave pamatysiu? Ar tu ateisi?

Jis traukiąs į miestelį. Kitą sekmadienį laukiaš jos, gerai? Ji grįžtanti iš bažnyčios, ar ne? Kuriame kaime jos namai? O gal ji tikrai esanti iš dangaus nusileidęs angelas?

Elžbieta nesusilaikiusi sukrizeno. Jis toks juokingas. Ne, ne valkata. Valkata šitaip nejuokautų, nekalbėtų tokiu švelniu

T Y L O S

istorija

balsu. Valkata nežiūrėtų tokiu žvilgsniu. Valkata vis dar nelai-
kytų jos už rankų, valkatos rankos nebūtų tokios deginančios,
o jų kalba, kurios Elžbieta nemokėjo, nepanėšėtų į dainą.

– Iki susitikimo, angele.

Elžbieta iš lėto tolo keliu jusdama, kad jis vis dar žvelgia
į ją tol, kol ji galiausiai nusuka nuo kelio, ir net tol, kol taku
pasiekia pirmąsias Sniegų trobas. Jie pastebės, galvojo ji ir bi-
jojo, pastebės, kad manęs nebėra, kad vietoje manęs – švytin-
tis rutulys, kuris tuoj tuoj sprogs ir pakils į dangų šviesdamas
skaisčiau nei tūkstantis saulių. Jie pastebės, kad aš esu degan-
tys laukai tvankią vasaros naktį.

Bet niekas nepastebėjo.